

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 616.

CHICAGO, ILL., dne 3. julija (July 3) 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

DELAVSTVO IN SOCIALIZEM.

V kapitalistični družbi je delavski razred tisti, čigar interesi se najmanje vjemajo z bivštvom njenega sistema. Na trajni ohranitvi tega sistema ne more biti delavstvu nič ležeče in medtem ko je v njenem okvirju mogoče kakšno temporarno in sporadično zboljšanje delavskega položaja, je definitivna in popolna osvoboditev delavstva v mejah kapitalistične družbe sploh izključena. Zaradi tega je delavski razred tisti, ki je poklican, da odpre pot socializmu; delavski razred je glavni činitelj v procesu socialne preobrazbe, glavna živa sila, katerega se poslužuje družabna evolucija v naši dobi in ki je pred vsemi drugimi določen, da izvede definitivni preobrat, ki se označuje kot socialna revolucija.

Razumljivo je, če se v agitaciji včasih izrekajo pretirane trditve in uhajajo govornikom sempatija premočne besede; bojna propaganda razgreva čute in rada provocira superlative. Kdor hoče dognati fakta, se mora tudi take sicer ne baš resne mrzlice varovati in skrbno paziti na to, da ostane strogo pri resnici. ako se n. pr. večkrat lahko sliši, da se še nikdar ljudem ni tako slabo godilo, kakor delavstvu v naših časih. To se ne vjema z dejstvi. Za opravičenje delavskega gibanja so take trditve tudi popolnoma nepotrebne. Bili so časi, ko se je ljudem sploh slabše godilo, kakor dandanašnji poprečnemu delavcu; ljudje v terciarni dobi niso mogli uživati niti majhnega zlomka tistih udobnosti, ki so sedaj skoraj vsakomur dostopne, ker so živeli v popolnem divjaštvu, ker niso poznali delovnih sredstev razun najprimitivnejših, enostavno na tleh pobranih, in ker vsled tega niso imeli produktov z boljšimi delovnimi sredstvi izvrševanega dela. Nomadu, ki ni imel strehe nad glavo, čigar noga ni stopila na nobeno cesto, kogar ni ogreval noben ogenj in mu ni napravil nobene hrane užitnejše, ki pa so ga nočindan obdajale nevarnosti, ne da bi bil imel zoper nje količikaj zadostna sredstva, se pač ni bolje godilo, kakor dandanašnji normalnemu delavcu. A pravice do želje po zboljšanju ne daje le največja beda. Kakor vsak človek, ima tudi delavec prirojen nagon po boljšem življenju; vprašanje je le, če ima pravico, da sladi temu nagonu, odkod izvira taka pravica in kako daleč sega.

Današnji človek je civilizirano bitje, kar ne pomeni v bivstvu nič drugega, kakor da se je v

veliki meri emancipiral od prirode in da si na umeten način ustvarja ugodnejše življenje, kot bi mu ga dajala natura sama. Na svojo civilizacijo je človek zelo ponosen; zaradi nje se smatra za plemenitejše bitje. Pri tem pa postaja zelo rad nedosleden in zre na delo kot na nekaj neplemenitega; ali vsa civilizacija in vsa njena bogastva niso vendar nič drugega, kot rezultati dela. Če ima stvarnik pravico do tega, kar je ustvaril, tedaj je jasno, da morajo vsi tisti, ki so delali in s tem doprinesli svoje deleže pri ustvaritvi vseh bogastev civilizacije in kulture, imeti pravico do vsega, kar more ta civilizacija oziroma družba, ki jo poseduje, podati svojim ustvarjajočim članom. Kolikor boljše življenje omogoča splošna višina civilizacije, tem več ugodnosti morejo zahtevati njeni stvarniki, delavci vsake kategorije.

Pravica delavca do ugodnega položaja je popolnoma jasna; ali to je le moralna pravica, ki se zelo razlikuje od veljavne in priznane pravice, obsežene v vsakovrstnih zakonih ali pa izražajoča se v praksi bodisi na podlagi navad, šeg ali moči tistega, ki jo prakticira. Med moralno in juridično pravico je stena, ki jo je treba podreti, če se hoče priti do prve. Vpraša se, če je to na podlagi kapitalističnega družabnega reda mogoče ali ne. Če je mogoče, tedaj ne bi imel delavski razred nobenega razloga, da bi se ukvarjal z bojem proti temu sistemu, kar bi bilo v tem slučaju nepotrebno trošenje sil; v nasprotnem slučaju je treba nastopiti edino pot, ki vodi do cilja, torej se lotiti dela za ustanovitev novega sistema, o katerem je seveda treba tudi vedeti, kakšen naj bo.

Delavsko vprašanje se je pogostoma smatralo za vprašanje mezde, delovnega časa, potem za vprašanje stalnosti dela, za gotove pravice v tovarni, za omejitve podjetnikovega absolutizma in podobno. Toda vse to ne zadene jedra. Dokler nima delavstvo razredne zavesti in ne pozna strukture družbe in svojega lastnega položaja v njej, je umevno, da se upirajo njegove oči v tisto, kar se mu vidi najbližje, računajoč, da si bo z večjo plačo lahko več kupil in tako bolje živel. Že zahteva krajšega delovnega časa predpostavlja precej izkušenj in poglobitve. Kdorkoli je imel kaj opravka z delavskim gibanjem, zlasti v časih, ko še ni bilo močnih delavskih organizacij, zna kaj povedati o opoziciji nezavednega delavstva proti krajši delov-

ni dobi, ker se zdi primitivnemu proletarcu najenostavnejši račun ta, da bo temveč zaslužil, čim več bo delal; skrajšanje delovne dobe ga navdaja z instinktivnim strahom, da mu pri-
nese izgubo. Treba je še nekoliko bistreje pogledati v strukturo družbe in spoznati, kako so njene zadeve druga z drugo spojene in druga od druge odvisne, to se pravi: Treba je sistematično šolanega mišljenja, da se razume in zavrže zmota prvega sklepa in nadomesti s pravilnejšim zaključkom. Šele kadar razširi delavec svoje obzorje s pomočjo praktičnih izkušenj, teoretičnega nauka in poostrenega mišljenja, mu postane jasno, da je skrajšanje delovne dobe eden najvažnejših pogojev za doseg boljši plač, ker znižava konkurenco med delavci samimi in krči tisto delavsko rezervo, iz katere rekrutira kapitalizem nadomestnike za nezadovoljne delavce.

Takih resnic, ki se ne kažejo na prvi pogled kot resnice in je treba premagati vsakovrstne ovire, preden se prikažejo masi v pravi luči, je pa mnogo. Ali družabni razvoj skibi za to, da spoznava delavstvo — četudi včasih le po ovinkih in za drago ceno — vendar bolj in bolj svoje zmote in se odvrča od njih. Vsaka pridobitev v strokovnem boju, ki se mu je prvi hip morda zazdela velikanska, se v kratkem izkaže kot nezadostna; zboljšanim mezdami sledi podražitev življenskih potrebščin; medtem ko si je proletariat pridobil krajšo delovno dobo, je tehnika postavila nov stroj v tovarno in je zpet postal kup delovnih rok nepotreben. Varnost delavčevega obstanka ostane vedno na tehtnici; v industriji nastane kriza, ki je ni delavstvo povzročilo in katere ne more preprečiti, a brezposelnost, ki ji sledi, udari pred vsem delavcem.

Na proces produkcije nima delavstvo nobenega vpliva, izpostavljeno pa je vendar vsem posledicam njegovega poteka. Organizirano delavstvo spoznava svojo moč, da poseže do gotove meje v ta proces s tem, da ustavi delo; stavka mu služi kot bojovno sredstvo. Ali obenem mora spoznati, da ima tudi podjetništvo moč, da ustavi produkcijo po svoji volji in da je za ta namen njegov položaj pogostoma ugodnejši od delavskega. Izpori so protisredstvo kapitalizma proti delavskemu sredstvu stavke, a nikakor ni izključeno, da se posluži organizirani kapitalizem generalnega izpora tudi iz svoje inicijative za doseg svojih razrednih namenov, za potlačanje delavskih organizacij, za izsiljenje neugodnih delovnih pogojev, ali pa za politične pretenzije.

Polagoma mora delavstvu postati jasno dejstvo, da ne vlada kapital le v tovarni, ampak da so mu podložni trgi, da je od njega najbolj odvisna politična moč v državi in da ima največji vpliv na mednarodne razmere. Faktično je kapital največja moč naše dobe. Usoda delavstva je od njega tako odvisna, da mu je lahko

izročeno na milost in nemilost in le kolikor tehta moč njegove organizacije, za toliko se ublažuje ta absolutizem.

Prejalislej si mora delavstvo predložiti vprašanje: V čem je utemeljena ta moč kapitalizma? V tem, da imajo "bogatin" mnogo denarja, ne; kajti če si napravi milijonar s svojim bogastvom prijetno življenje, to se pravi, če razsipava milijone, mu človek lahko zavida brez skrbno eksistenco, ali direktne škode nima delavstvo od tega. Le kadar vloži kapitalist svoje bogastvo v podjetja, v katerih morajo delavci delati zanj, postanejo od njega odvisni. V teh podjetjih se mora kapitalistov kapital pomnoževati in to je mogoče le na ta način, da si stalno prilagaja gotov del vrednosti od delavcev izdelanih produktov, pri čemer je sama ob sebi razumljiva tendenca, da skuša ta delež povečati, kolikor je le mogoče. Podjetje je v bistvu sistematično urejena skupina delovnih sredstev; njih posest je tisto, kar daje kapitalistu odločilno moč; prosto kapitalistično razpolaganje z delovnimi sredstvi povzroča delavčevo odvisnost od lastnika zemlje, strojev, orodja, ladij, železnice i. t. d. To razmerje odvisnosti je neizpremenljivo, dokler ostane lastninski temelj neizpremenjen. Lastnik delovnih sredstev bo vedno tudi gospodar produktov in vladar nad ljudmi, ki ustvarjajo produkte z njegovimi mašinami, v njegovih tovarnah, na njegovi zemlji, z eno besedo s porabo njegovih produktivnih sredstev.

V dobi, ko se človeštvo ni znalo posluževati parne sile, ni noben cesar imel pravico do vojn na železnici; dokler je bil tisk neznan, ni noben bogatin mogel zahtevati časopisa. Vsaka zahteva, katere izpolnitev je sama od sebi nemogoča, je neopravičena. Vse, kar je mogoče, pa postane predmet stremjenja. Podvrženo je pač tudi to razvoju. Najprej stremi človek po tem, česar največ pogoša; sem spada pred vsem zadoščenje elementarnih potreb. Ali po izpolnitvi teh primitivnejših želja prihajajo neizogibno višje zahteve na vrsto. Če se trdi, da so kapitalisti kulturnejši od proletarijata, kar je le relativno resnično, se ne sme pozabiti, da je večje znanje finejši okus, tam kjer se sploh najde, le zadnja stopnja razvojnega procesa, ki se pričel v nižavah, pri elementarnih potrebah bodisi sedanjih kapitalistov, ali pa njih prednikov. Kakor je na eni strani res, da ni s posestvijo bogastva že sama ob sebi spojena sposobnost razumne razpolaganja z njim, torej tudi ne nakup znanja in nabava ali celo pospeševanje kulture, tako je na drugi strani gotovo, da ne more uspevati visoka kultura v revščini. Kultura je izraz bogastva. Ker ni v bogastvu našega časa nobenega inteligentnega sistema, je pa tudi naša kultura nesistematična, na posameznih mestih štrleča visoko v samotne višave drugod borno vegetirajoča, za sabo pa puščajoča nepregledne pušče, cela kraljestva barbarstva in divjaštva.

Kakor ne zna delavstvo kar od prvega začetka spoznavati svojih pravih razrednih potreb in razširja šele razvoj njegovo obzorje od same zahteve po boljši plači do socialnega razumevanja, tako vpliva razvoj tudi na njegove življenjske zahteve in jih množi in dviga. Primitivni želji po zadostni in tečni hrani sledi ona po dostojnem stanovanju; če se mu je izpolnila ga vodijo pri tem dalje in dalje; njegov okus se popravlja in s tem rastejo neizogibno tudi njegove zahteve. Izprva skromno in primitivno, sega njegovo poželjenje vse dalje in dalje in postaja naposled neomenjeno.

Stremljenje samo na sebi je opravičeno s tem, da se poraja; vsakdo sme želeči, kar hoče in kolikor hoče. Drugo je vprašanje, kako daleč sega pravica, kadar se stremljenje izpremeni v zahtevo.

Vse bogastvo naše družbe, kakorkoli je že razdeljeno, je plod dela vseh, ki so na kakršenkoli način aktivno sodelovali pri produkciji: bodisi v sedanjosti ali pa v preteklosti. Produktivno delo je bilo pač doslej kaotično, vendar pa so vsi produkti rezultat vsega dela, torej skupnosti. Iz tega izvira pravica skupnosti pravica vse družbe do vseh užitkov ki jih omogoča skupno bogastvo. Vsak član te družbe je opravičen zahtevati vse, česar potrebuje in kar mu more družba dati. Le en pridržek more pri tem priti v poštev: Produkti so plod skupnega dela, a to delo ni enakomerno in enakopravno. Užitek produkta je pravica, ki je spojena z dolžnostjo; v enakem razmerju, v katerem izpolnjuje posameznik svoje dolžnosti more biti deležen tudi pravic, z drugimi besedami: Kolikor doprinaša skupnosti vrednosti, toliko mora znašati tudi njegov delež užitka.

V kapitalistični družbi je ta pravica za delavca, pa najsi je za navadnejšega cestnega prometarja ali pa za visoko kvalificiranega duševnega delavca, iluzorična. Kapital ima moč, da si prilasti skoraj toliko, kolikor sam hoče in delavski razredi se morajo zadovoljiti s tem, kar ostane. Praktična pravica je vprašanje moči; kapitalisti imajo dovolj razlogov, da ne gredo v teh vprašanih do skrajnosti; ali njihova obzirnost je utemeljena v njihovih lastnih interesih; dokler pa je moč na njihovi strani, bodo oni dooločali, kaj je pravica in kaj ni.

Če ima delavstvo pravico do produktov svojega dela, kar se pač ne sme razlagati tako, da naj bo vsak posamezen delavec lastnik tega, kar je sam izdelal, tedaj se nam delavsko vprašanje ne prikazuje več kot vprašanje plač ali delovne dobe ali obojega skupaj, prištevši še nekoliko drugih posameznih zahtev, temveč kot problem organizacije dela, organizacije produkcije in nadalje organizacije konsuma, oziroma organizacije distribucije. Delavsko vprašanje je socialen problem.

Praktična pravica je, kakor smo videli, vprašanje moči. Dandanašnji je moč v rokah kapita-

lističnega razreda. Temelj te moči je last delovnih sredstev. Emancipacija od te moči je mogoča le s popolno odstranitvijo tega lastninskega sistema.

Dejali smo, da ne pomeni socializem individualne pravice posameznega delavca do njegovih izdelkov. O tem bomo imeli še priliko natančneje govoriti, kadar se pomenimo o sindikalizmu; tukaj bodi le omenjeno, da ne bi bil to nikakršen napredek, temveč skrajno reakcionaren korak, neglede na to, da bi se vsak tak eksperiment v praksi kmalu izkazal kot nemogoč. Delavstvo danes ne producira individualno; moderna industrija bi bila nemogoča brez delitve dela, ki sega vse dalje in dalje; v gotovem produktu bo posamezen delavec komaj površno uganil, kaj in koliko je njegovega dela. Produkcija je ob modernih delovnih sredstvih postala skupna in v tej kumulativnosti je že zarodek socialistične metode, namreč kooperacije.

Za način produkcije je vedno merodajna tehnika; sedanja tehnika zahteva produkcijo na debelo z obsežno delitvijo dela, z drugimi besedami skupno delo. Tega ne izpremeni nobena družabna reorganizacija ali revolucija, ker ne odpravi noben socialen preobrat tehnične podlage dela. Gre pa za to, da se skupno produciranje opraviči s skupnim uživanjem. A ker je sedanja produkcija kaotična, je treba pred vsem vanjo spraviti red in v ta namen odstraniti največjo oviro sistematične ureditve, to je individualno, kapitalistično lastnino proizvajalnih sredstev. Le na podlagi družabne lastnine teh sredstev je mogoče tudi produkcijo urediti socialno, in le posledica socialne produkcije more biti socialna distribucija.

Delavec hrepeni po boljšem življenju; to njegovo hrepenenje se bolj in bolj kristalizira, dobiva jasnejše oblike in jasnejše cilje, se rešuje prvotne skromnosti in sega naposled nele po vsem dobrem, temveč tudi po lepem. V njem se učvrščuje zavest, da ni po naravi kakšno nižje bitje, da mu daje delo, ki ga opravlja, pravice, katerih pa ne uživa. Že v prvih bojih za svoje najprimitivnejše zahteve je navezan na solidarnost s svojimi tovariši; bolj in bolj se širi ta vzajemnost in kakor se ta utrjuje, se poraja in razvija tudi razredna zavest. Ves ta razvoj je lahko počasen ali pa hitrejši; to je odvisno od mnogih pogojev in hudo se moti, kdor misli, da gre ali da more to iti povsod enakomerno. Ali glavno je vendar to, da gre razvoj v tej smeri in da je zakonit, to se pravi neizogiben.

Na gotovi stopnji tega razvoja mora delavstvo priti do spoznanja, da je izpolnitev želja v okvirju kapitalističnega sistema enostavno nemogoča. Tedaj stoji pred alternativno, ali naj se vsemu odreče, vdano sprejemajoč večno odvisnost kot neizogiben atom, ali pa naj se odloči za boj, ki more končati to odvisnost za vse čase. Posamezniki lahko omahujejo pred to dilemo; razred kot celota mora izbrati napredno pot, kajti vsaka podjarmljena množica postane

revolucijonarna, čim se zave svoje enotnosti in pride njena solidarnost do veljave.

Socialni preobrat je več kot zahteva delavstva; potreba vse družbe je in boljinbolj postaja družabna nujnost. To je za delavstvo velika pobuda, kajti spoznanje, da izvršuje zgodovinsko nujnost, učvrščuje njegovo zavest in utrjuje njegovo stališče. Družabne razmere dozorevajo, čim bolj prihaja kapitalizem na vrhunec, kjer postane sam sebi preogromen; v tem razvoju se boljinbolj širi propad med razredi, dasi je mogoče, da se je medtem materialni položaj delavstva relativno zboljšal, morda celo v znatni meri, se vendar poveča njegova odvisnost, ker raste moč kapitalistov, kakor se krči število tistih med njimi, ki ostanejo na površju. In baš če se je materialno stanje delavstva kaj popravilo, vsled česar se dviga samozavest, postaja odvisnost razredu neznosna in ga podžiga na boj za osvoboditev. Tako je delavstvo tisti faktor, ki je zgodovinsko poklican, da postane praporščak socializma in prvobornik za novo družbo.

Kautsky o socializaciji.

Na kongresu delavskih svetov na Nemškem je imel sodrug Karl Kautsky, znani maksistični teoretičar, predavanje o socializaciji. Iz evropskih listov — nemških in čeških — spoznavamo, da je dalo to predavanje povod mnogim debatam in polemikam. Nekateri člankarji so skušali podtakniti Kautskyjevim besedam povsem drug smisel, kot ga u resnici imajo. Tako s. n. pr. nekateri meščanski listi hoteli dokazati, da je Kautsky nasprotnik socializacije. Kakor je že navada, so se jim pridružili tudi nekateri ultraradikalni listi in so zaradi tega napadali Kautskyja. Storili so to prav po krivem, kajti Kautsky je v resnici zagovornik socializacije, le da ni slep, pa se ne navdušuje le za cilj, temveč išče tudi prava pot do njega. Vsebina njegovega predavanja, ki se seveda nanaša predvsem na nemške razmere, je sledeča:

“Revoluciji pripadata dve nalogi: Prvič to, kar se je zamudilo leta 1848. po meščanski revoluciji, drugič pa to, da uresniči socializem.”

Prvi del stavka ne diši ultraradikalcem in ni se čuditi, da so nekateri hoteli Kautskyja že uvrstiti med buržvazijo. Kar je bilo zamujeno po revoluciji leta 1848., seveda ni bil socializem. Tista revolucija je bila meščanska in logično je, da se od buržvazije ni mogel pričakovati socializem. Pa tudi splošne razmere niso bile zanj niti od daleč zrele. Kar je bilo takrat zamujeno, je sam Marx temeljito povedal v svoji knjigi “Revolucija in kontrarevolucija”. Zamujena je bila politična demonstracija, in to mora nadomestiti sedanja revolucija.

Ali ta revolucija ni več meščanska in se ne more ustaviti pri tistih ciljih, ki bi jih imela samo meščanska revolucija. Iz tega ne sledi, da

se ji za te cilje ni treba brigati. Ker ni buržvazija storila tega, mora proletarijat postaviti demokracijo na trdnjše temelje, le da ne more tedaj položiti rok križem, ampak mora na teh fundamentih postaviti svojo novo zgradbo. To je, kakor pravi Kautsky, druga naloga revolucije.

O tem nadaljuje:

“Večinoma se smatra socializem za vprašanje sile in mezd. Socializem pomeni porušenje kapitalizma, ampak tudi nadaljnje izvajanje produkcije. Najvažnejši znaki kapitalistične produkcije so v stremljenju po tehničnih novostih, in to je samo na sebi velika prednost. Ampak to povzroča spor med delo min strojem; delavca dela odvisnega od kapitalističnega razpoloženja in njegovo stanje dela negotovo; krivo je tudi nesmotrenosti v produkciji, kar ima pogoste krize za posledico. Proti temu zlemu se upira proletarijat in tako raste iz kapitalizma socializem.

Ta je pa le tam dovoljen, kjer je kapitalizem privedel tehnični razvoj do najvišje učinkovitosti. Pravim, da torej socializem ni mogoč v katerikoli okoliščinah. To je že vsakdanja resnica za vsakega socialista, a vendar se sedaj marsikje noče priznavati.”

To Kautskyjevo izkušnjo imamo tudi mi. Že nekoliko let trobimo in dokazujemo, da so za socializem potrebni pogoji, in da je zato prva naloga zavednega delavstva ustvarjati take pogoje, oziroma, kolikor jih ne more sam ustvarjati, pospeševati njih ustvarjenje. To ne pomeni nič manj, kakor da mora zavedni proletarijat včasih naravnost podpirati kapitalizem, če se mu postavljajo reakcionarne sile na pot. Takozvani zakoni za zaščito male obrti imajo namen ovrati kapitalizem; ampak to ustavljanje kapitalističnega razvoja, ki se trajno vendar ne more ustaviti, oddaljuje tudi socializem, torej bi bilo skrajno napačno, če bi delavci podpirali take zakone le ker so “protikapitalistični”. Čim mogočnejše se kapitalizem razvije, tem bolje se pripravijo socializmu tla; zato je v takih sporih prostor delavstva na strani velekapitala, ne pa na strani malih kramarjev — seveda ne iz simpatije do kapitalizma, ampak v interesu hitrejšega razvoja, ki drži v socializem.

Kautsky nadaljuje v svojem predavanju:

“Moderna industrija ni mogoča brez znanosti in brez velikega štaba visoko razvitih intelektualcev. Zato je zgrešeno stališče sindikalistov in komunistov, ki mislijo, da prevzamejo delavci lahko vso produkcijo. Brez temeljitega tehničnega znanja je to nemogoče.”

Tudi zaradi tega nauka se je “Proletarec” že zameril nekaterim radikalcem. Prijetno je pač slišati, da morejo delavci vse; včasih je bila zelo priljubljena fraza, da je lažje “ronati”, kakor pa delati. Ampak če imajo take demagoške besede prijeten zvok, so vendar delavcu škodljive, ker zakrivajo delavcu važno resnico. Ru-

ski boljševiki so živeli v podobnih zmotah, pa so jih morali drago plačati. Lenin sam priznava v svoji knjigi, da je prišla vsa produkcija na psa, ker ni bilo tehnikov in specialistov, da bi jo bili vodili, in šele po bridkih razočaranjih so morali — povsem na kapitalistični način — poiskati take sile i njim obljubiti ogromne plače, da je prišla produkcija kolikor toliko zopet v tir. V takih rečeh je torej treba resničnosti; lepe fraze le zapeljujejo in škodujejo.

Kautsky zopet nadaljuje:

“Državna podjetja so navadno podlegala konkurenci privatnih podjetij. Državno podjetje ne vodi k povišanju produkcije. Delavec seveda ne zahteva le blagostanja, ampak tudi samoodločevanje. Upira se zahtevi, da bi bil le orodje dela. Razlastitev vseh bi bila lahka, toda to ne vodi k socializmu. Socializem zahteva predvsem organizacijo produkcije in konsuma na podlagi gospodarskega spoznanja. Vedno morajo trije faktorji tvoriti novo organizacijo: Znanost, delo in produkcija.

Če bi prepustili to vlogo le eni izmed teh skupin, ne bi to vodilo k pomnožitvi produkcije, ampak nastala bi nevarnost, da bi se produkcija vsled povišanja mezd in skrajšanja delovnega časa skrčila.

Socialistična produkcija se ne more v vseh panogah enakomerno urediti. Le stopnjema se more to izvršiti in le v strokah, ki so zrele za to. Povsod drugod pa moramo delati priprave in socializirati na podlagi izkušenj.

Ruska metoda: “Najprej se odloči, pa potem premisli!” je le pomnožila bedo ruskega proletariata in veljala ogromno šolnino. Ruski sodrugi sami omenjajo, naj se učimo iz njihovih napak. V resnici moramo poginiti od lakote, če ne bomo mogli spraviti zopet vse produkcije v tir, ne le socialistične, ampak zaenkrat tudi kapitalistične. Takojšnja socializacija je geslo kakor mnogo drugih, da se onemogoči vsaka produkcija. Zelo popularna je metoda, da se z nezaslišanimi zahtevami onemogoči vsaka prodaja. (Ponavljamo, da govori Kautsky o razmerah na Nemškem.) To pa pomeni izpremeniti sredstva za obogatitje v sredstva za obubožanje družbe in ni socializacija produkcije, temveč socializacija bankrota.

Seveda ne smemo ob samem uvaževanju opustiti nobenega praktičnega koraka. Delavci bodo delali za kapital, če bodo vedeli, da gre le za neizogibno prehodno dobo, ne pa za obnovitev kapitalističnega gospodstva. Delavci morajo videti odločno voljo za socializacijo. (Te menda pri Scheidemannovem kabinetu niso videli.) Če pa izziva postopanje večine nezaupnost pri njih, onemogočijo povsod sami od sebe brez plana kapitalistično produkcijo. To pa bi pomenilo popoln gospodarski polom. Le tako se more to preprečiti, da prevzame vlada sama vodstvo. Ali sedanja nemška vlada nima v tem oziru nobenega zaupanja. Edina naloga, ki ji je všeč, je

ta, da svari pred vsemi eksperimenti. Toda najnevarnejši eksperiment je na vsak način povratak k staremu kapitalizmu.”

Kautsky zahteva centralen urad za socializacijo, sestavljen iz praktičarjev in teoretikov. Svoje predavanje je zaključil z besedami:

“Korenina vsega zlega je sedaj v razdvojenosti proletariata. On sam je kriv, da je postala vlada odvisna od starih sil. Če ne bi bila masa razdvojena, bi bila vlada enotna in noven Noske in noben Heine ne bi bil mogoč. S pogodbami se ne doseže enotnost, ampak le s skupnim bojem in skupnim delom pod praporjem socializacije. Če se zedinjenje ne posreči, zmaga logika reči nad logiko ljudi. Če se posreči združitev pod zastavo socializacije, bo revolucija rešena in nobena protirevolucija ne more potlačiti proletariata nazaj v nekdanji položaj. Marx je dejal: “Proletarci vseh dežel, združite se!” Mi moramo dodati: “Proletarci v Nemčiji, združite se!”

Četudi so Kautskyjeva izvajanja namenjena nemškim razmeram, imajo vendar tudi za druge narode svoj pomen. Tudi pri urejevanju notranjih razmer v Jugoslaviji mora priti marsikateri njegova beseda v poštev. Previdnosti pa bo tukaj še več treba, kakor v Nemčiji, zakaj če ni na Nemškem vsa industrija zrela za socializacijo, je v Jugoslaviji še manj dozorela. Vendar pa ne sledi iz tega, da je v državi SHS. treba pustiti, naj gre vse, kakor gre. Seveda bo treba vse razmere temeljito študirati, preden se izrečejo definitivni sklepi; zdi se pa, da bo za prehodno dobo obširno podržavljenje industrij in prometa najbolj priporočljivo. Tehnični in produktivni razvoj v kapitalističnem smislu bo še zelo potreben; ali naloge privatnega kapitala lahko prevzame država, v kateri si tudi delavstvo lahko zagotovi primeren vpliv. Iz tega razmerja bo socializacija, kadar dozori čas, gotovo ložja, kakor iz kaotičnega privatno kapitalističnega gospodarstva. Na vsak način imajo socialisti tudi v Jugoslaviji resne naloge pred seboj.

MIHAEL ALTSCHULER:

Izvor kapitalizma.

Ali je kakšen mirakel, kakšen čudež, ali je volja vsemogočnega Boga, ali modrost in ženialnost človeka dvignila kapitalizem na površje?

Ali je bil morda dodeljen človeštvu kot dovršena enota, kot popolna struktura, ne glede na proces razvoja in časa?

Tisti, ki gledajo na vseмирje kakor na mehanizem ne posebljenega boga itd., tisti, ki mislijo in verujejo, da se ta svet menja in oblikuje po volji in ukazu gotovega stvarnika, ne glede na želje, ideje in akcije človeka, ne oziraje se na bivše in bodoče boje človeškega plemena, mislijo, da je vse to urejeno na temelju previdnosti in modrosti božje.

Po drugi strani so zopet taki, ki se smatrajo za idealiste, spiritualistom, s kratka utopisti, ki vztrajajo na ideološki svetovni naziranju zgodovine, pa mislijo, da more le razum in človeška inteliganca menjati in preobraziti družbo, kjerkoli se ji poljubi, ne glede na razmere in okoliščine, ki vladajo v družbi. To je tisti zgrešeni nazor starih modrijanov, ki trdijo, "da gre vladanje edino le modrim ljudem".

Nasproten temu religioznemu in idealnemu nazoru zgodovine je materijalističen nazor, ki ga v poslednjem času tolmačimo kot nazor gospodarske determinacije.

Zgodovinski materijalist gleda na zgodovino kot na vedno se razvijajočo in izpreminjajočo gibanje in valovanje, neodvisno od človeške volje — takozvani razvojni proces; kakor je dejal že veliki grški filozof, ki je prvi spoznal ta pojav resnice: "Nič ni, vse nastaja"; ali bolje: Eksistenca je nepretrgan proces izprememb in rasti. Ako hočemo razumeti reči, moramo poznati njih pojav in njih pogin, njih eksistenco in umrljivost.

Življenje kot materija je v vednem valovanju. Glede na to pravi Engels: "Nazor, da nimajo materialne razmere valovanja, je puhel in prazen, navađen delirij je. Življenje je eksistenčni način protoplasme in sestoji pogojno v nepretrganem obnavljanju kemičnih sestavin, ki so tvarina.

Ali naj iz tega sledi, da historičen materijalist absolutno prezira važnost idej? Z drugimi besedami: Ali misli, da je človek samo zob v kolesu tega velikega mehaničnega razvoja? Ravno narobe! Historični materijalist je zadnji, ki omalovažuje vrednost in pomen idej; pravzaprav je on pravi idealist, ne utopist, ampak praktičen idealist. Materijalistični idealist zavrača s prezirom staro praznoverno mnenje, da pridejo ideje od zgoraj, da so vsajene inherentno v v misli človeka od nadnaravnih sil. Historični materijalist veruje v hipoteze vzroka in posledice. Verjame, da je vsak pojav, pa naj bo družabnega ali prirodnega značaja, produkt gotovih vzrokov, in da morajo biti ideje in nazori razvrščeni ali klasificirani v kategorije, kamor spadajo; in še več, da je izvor idej iskati v temeljnih vzrokih in gonilnih silah, ki obstajajo v prirodi ali družbi. Nobena na daleč razprežena ideja med maso, ni manifestacija metafizike, ampak prihaja vsled temeljnih vzrokov, sledečih in pojavljajočih se iz gospodarskih razmer družbe.

"Ideje — pravi Boudin v knjigi "Teoretični sistem Karla Marxa"—ki vladajo v gotove vrste družbi, izvajajo velik vpliv na dotično družbo. Vendar imajo te ideje svoj izvor v družabnem miljeju dotične družbe, kar je naobratno posledica gospodarskih razmer te družbe.

Te ideje, pa naj bodo političnega, moralnega, religioznega ali drugega značaja, so lahko popolnoma v protislovju druga z drugo, in jih imajo razredi družbe, katerih interese izražajo."

Kako se je torej kapitalizem razvil? Ali ga je postavil človek enostavno po kakšnem načrtu? "Človek dela sam svojo zgodovino", je maksimum marksizma, in vsak pripadnik te filozofije sprejema ta

aksiom brez pridržka. Ampak Marx pravi tudi to-le: "Človeštvo si stavlja vedno take naloge, o katerih si je svesto, da jih more izvršiti." Kajti družabna oblika nikdar ne razpade, dokler niso vse produktivne sile, za katere je treba prostora, razvite, in vsled tega vstaja človek, da preobraza in revolucionira družbo, kadar so materialne razmere zrele za to preobrazbo in ne preje.

Eksistenca fevdalizma je bila pogoj za rojstvo kapitalizma. V naročju razpadajočega fevdalnega družbe so se razvile sile kapitalizma, in ko so dosegle svoj višek, je družabni organizem odnehal, in nov sistem je bil porojen. Revolte in vstaje zaslužjenih kmetov in tlačanov po vsej Evropi so se vršile, ne vsled čudodelnih metafizičnih nazorov, ampak vsled gospodarske mizerije, ki jo je povzročil fevdalizem; družabna mizerija, ki je vžgala iskro puntarstva in v sreih tlačanov nagnenje za svobodo jih je prisililo, da so rebelirali.

Francoska revolucija je bila višek tega kolosalnega vstajenja in prečiščevanja, ki je odpravilo fevdalne pravice za vedno ter pripravila pot novemu redu, kapitalizmu.

Kapitalizem temelji istotako na izkoriščanju. Vsled tega je suženjstvo še vedno v veljavi; namesto osebne sužnosti, je prišla takojimenovana osebna svoboda, ki je pa takoj zapadla industrijalnemu izkoriščanju.

Naša družba je razdeljena v dva razreda: Prvi je sestavljen iz nepomembnega števila (a gospodarsko jakega, ki kontrolira vse družabne ustanove, potrebne za blagostanje družbe, postavojače, vojaštvo, učne zavode in produktivna ter distributivna sredstva itd., med tem ko je na drugi strani veličanska množina delavskega razreda, ki ne poseduje nič drugega, kakor svojo delovno moč, in je prisiljena, hočeš, nočeš, moraš, prenašati vse gorje in trpljenje.

Odkod prihaja nakopičeno in nepregledno bogastvo in luksurioznost, na eni strani —in trpljenje ter pomanjkanje na drugi? Kako je to, da je bilo po številu relativno nepomembnemu razredu, ki se označuje za družabnega parazita, mogoče zagospodariti nad tako močnim in delo izvršujočim razredom? Marx pravi: "Pri vsaki stari družbi, ki nosi v sebi novo družbo, to je zarodek novega sistema, je sila babica za ta porod; ta sila se smatra za gospodarski faktor sam na sebi." Z drugimi besedami: Kapitalizem se ne bi mogel uspešno razviti, če ne bi bil uničil ovir in oklepov, ki so mu bili na poti. Vsled tega so se prvi kapitalisti posluževali najkrutejših in nečloveških metod, da dosežejo čimprej razpad fevdalizma.

Marx pravi: "Nakopičenje bogastva predpostavlja nadprodukejsko vrednost; nadprodukejska vrednost predpostavlja kapitalistično produkcijo; kapitalistična produkcija predpostavlja predeksistenco velike množine kapitala in dela v rokah proizvajalcev družabnih potrebščin." Z drugimi besedami: Delavci, človeške roke, so bile za razvoj kapitalizma potrebni. Kako so se mogli doseči ti predpogoji? Kako je bilo mogoče dobiti delavstvo v novo suženjstvo? To so bila za prvotne kapitaliste pere-

ča vprašanja. Da se to zgodi, so kapitalisti sprejeli parolo: "Za dosego cilja je dobro vsako sredstvo," in zgodovina dokazuje, da so svoje delo dobro opravili. Sužnji so bili osvobojeni, da so bile "delovne roke" na razpolago tovarnam in industriji sploh. Toda prejšnji sužnji se niso mogli privaditi novim razmeram okrog tovarn. Da jih prisilijo v tvornice, so si industrijalni gospodje prilastili zemljo osvobojenih sužnjev, iz katere so dobivali življenska sredstva. Vzlic temu se je nekaj sužnjev rajši podvrglo siromaštvu in beračenju, kakor da bi bili šli v tovarne; toda kapitalisti, ki so imeli v rokah državo, so sprejeli zakone in določbe proti beračenju, in na tak brutalen način so prisilili, da je šlo agrarno ljudstvo hočeš, nočeš, moraš, v tovarne.

Zgodovina zemljiške razlastitve, kakor pravi Marx, je podpisana s človeško krvjo in ognjem.

Na ta način je dala razlastitev zemlje industrijalnemu kapitalizmu njegov zamah. Od tedaj je kapitalistični sistem produkcije zavel po vsej Evropi kakor velikanski vihar. Nagromadenje kapitala je bilo doseženo potom surove sile, prisiljevanja in potom indirektnih načinov. Nadvrednost, ki se je kupila od leta do leta, je bila posledica kolosalnega človeškega izkoriščevanja.

Kakor kanibali, kakor peklenski zmaj, so kapitalistični izkoriščevalci gonili otroke pod pritiskom groženj v tovarne, kjer so bili prisiljeni delati po 15, 16, 17 in celo 18 ur na dan, Osemnajst ur dela za mladoletne otroke dnevno! Vse to se sliši kakor bajka. Iz potnih kapljic, krvi in brezštevlnih človeških žrtev so prvotni kapitalisti kovali svoje profite in nakopičevali bogastva. Zgodovina proletariata izza 17., 18. in 19. stoletja je zgodovina nepreglednega patosa. Zmučeni telesno, umorjeni duševno — jetični, paralizirani, od dela izmučeni in nenašeni, so bili delavci zopet in zopet pehani nazaj v moderni pekel, da delajo brez presledka dalje za mišerno plačo, ki je bila v najboljšem slučaju taka, da so si mogli ž njo podaljšati svoj borni obstanek.

Nemogoče mi je prikazati razvoj kapitalistične države v tako jasni luči in tako prepričevalno, kakor je to storil Marx. V svojem epohalnem delu "Das Kapital", v I. knjigi, je podal človeštvu najjasnejšo sliko grabeštva in nakopičevanja kapitalistične nadvrednosti, ki izhaja iz nadprodukcije. Kdor se hoče seznaniti globlje z izvorom kapitalizma, mora prečitati to knjigo.

Moj namen je le pokazati, da ni kapitalizma postavila kakšna nadnaravna sila, niti ne kakšna neodvisna duševna človeška volja, mrveč da je bil naravna posledica zgodovinskega procesa v razvoju človeške družbe; dalje želim poudariti, da niso nakopičenja bogastva dosegli skrbni in enostavni posamezniki z varčnostjo in pridnostjo, kakor bi nas nekateri meščanski ekonomisti radi prepričali, ampak je bilo doseženo z najbolj barbaričnimi in nesocialnimi sredstvi, ki si jih more človek misliti. Rop, sila in umor so bile glavne metode, ki si jih je posluževal kapitalistični razred, da uveljavi, vzdrži in zagotovi svojim interesom nadaljevanje tega po njih mnenju "najboljšega" sistema produkcije.

Resnično, krvava je zgodovina kapitalizma. Toda kapitalizmu ni prisojena večnost; tudi ni bil za vse veke ustvarjen. Kar mu je bilo določeno je to, da izvrši svoj zgodovinski namen; da pripravi pot boljšemu, racionalnejšemu sistemu produkcije, in da izgine nato s površja. Kapitalistični način produkcije poraja mnogo protislovij in protitež, ki bodo končno izpodkopali in uničili njega lastni organizem in njegovo produktivno funkcijo, ki temelji na izkoriščanju in anarhiji.

Kakor pravi Marx: "Vzpored z osredotočenjem kapitala in z razlastitvijo mnogih kapitalistov od male peščice kapitalistov, se razvija v čimdalje večjem obsegu zadružna forma delovnega procesa, zavedna tehnična uporaba vede, metodično izboljševanje zemlje, preobrazba orodja v orodje za skupno in splošno delo, vmešavanje vseh ljudi v mrežo svetovnih trgov in s tem v mednarodni značaj kapitalističnega režima. Poleg nepretrgoma se krčечеge števila kapitalističnih magnatov, ki izrabljajo in monopolizirajo vse ugodne prilike procesa preobrazbe, se kupi mizerija, potlačenost, suženjstvo in poniževanje ter izkoriščanje — in s tem se množe tudi revolte delavskega razreda — razreda, ki neprestano raste po številu, se disciplinira in družji v organizaciji potom istega mehanizma v procesu kapitalistične produkcije same. Kapitalistični monopol postaja breme za produktivne metode, ki prihajajo na površje in prosperirajo. Osredotočenje produktivnih sredstev in podružabljenje dela dosega točko, kjer postaneta pod kapitalističnim pokrivalom nerazdružljiva. Pokrivalo se razpoči. Razlaščevalci so razlašeni!"

Iz tega sledi, da prihaja po vsakem razpadanju gotovega družabnega reda, neizogibno uveljavljanje novega.

Tako je bil razpad fevdalizma podoben izviru kapitalizma, in višek ter razpad kapitalizma prikazuje in razglasa zopet prihajajoči socializem.

Kapitalizem je popolnoma zrel za družabno življenje na podlagi socialističnega reda. Sedaj je le še potrebno, da se delavstvo organizira industrijalno in politično, da bo za prihajajoči družabni preobrat pripravljeno. Kajti le izobraženo, razredno zavedno delavstvo, ki je prav organizirano, more računati, da bo sposobno zgraditi na razvalinah kapitalističnega sistema ideal družbe, v kateri bo harmonično sodelovanje ljudi v smislu bratstva mogoče.

Homatije v Ameriški socialistični stranki.

Čin bolj se približuje čas za izredno konvencijo socialistične stranke, ki je določena za 30. avgusta, tem večje dimenzije dobiva kaos v stranki.

Suspenzije, ki jih je strankina eksekutiva izrekla dne 24. maja, niso zadele vseh pristašev levega krila in tisti, ki so ostali v stranki, delajo na vse kriplje, da se potegnejo za svoje suspendirane somišljenike. Povsod, zlasti pa po državah New York, Massachusetts, in Ohio krožijo referendumski z namenom, da se ovržejo odloki strankine ekseku-

tive. Z druge strani pa razpošilja strankino vodstvo letake, s katerimi sviri članstvo, naj ne stavlja in ne podpira predlogov, ki gredo za tem, da bi se razveljavili sklepi eksekutive, nanašajoči se na suspenzijo, češ da je treba zadevo michiganske državne organizacije in sedmerih narodnostnih federacij preiskati na podlagi dokumentov, kar se pa ne more doseči z nobenim referendumom, kjer se pač glasuje, toda nič ne preiskuje, ker niso članom nobeni dokumenti pristopni, vsled česar je po takem načinu vsaka pravična razsodba nemogoča.

Letak, ki ga razpošilja strankino vodstvo, pravi v tem oziru:

“Levo krilo ve, da ne bi pri preiskavi, ki naj dožene, kje je krivica, moglo uiti obsodbi, pa dela zaradi tega z vsemi silami, da bi se ukrepi eksekutive raveljavili s pomočjo referenduma, še preden se snide konvencija.”

Sodrug Oneal, član eksekutive, je dne 19. junija izdal cirkular, v katerem pravi med drugim sledeče:

“Gotovi elementi v stranki se trudijo na vse mogoče načine, da bi preprečili eksekutivi prinesiti dokaze, na podlagi katerih je suspendirala michigansko državno organizacijo in sedem narodnostnih federacij, na konvencijo, ki je sklicana na 30. avgusta t. l. v Chicago. Ti elementi imajo dovolj denarja za telegrame, ki jih razpošiljajo na vse strani, z namenom, da bi provocirali predloge, da se zaključki eksekutive razveljavijo. Eden na ta način iniciiranih predlogov je prišel na primer iz Clevelanda komaj štiriindvajset ur izza tega, ko je eksekutiva izrekla svoj ukrep, in podpisalo ga je — čujte! — 1821 članov. . . . Ne glede na vprašanje, kako je moglo biti v 24 urah 1821 članov informiranih o zadevi, nastaja drugo vprašanje, če so ti člani kaj vedeli o dokazih, na podlagi katerih je eksekutiva izrekla svoj sklep. Ali so videli nagromaden kup dokazov o defraudaciji glasov pri volitvah članov eksekutive in pri drugih volitvah? “Gotovo ne! V poštev prihajajo tukaj kršitve strankinih načel in pravil. Ali je akcija, katero je izvršila eksekutiva na podlagi dokazov, zadostna za suspendiranje ali ne, pač ne more dognati splošno glasovanje. Levemu krilu je to prav dobro znano. Kljub temu zahteva levo krilo referendum, preden dobi konvencija dokaze v roke. Ne glede na to, kako se konča tako splošno glasovanje, ne bo zadeva s tem rešena; kajti članstvo ne bo vedelo, ali so izvirni, ali so bili res zadostni za tako akcijo, kakršno je izvršila eksekutiva, ali so se res kršila strankina načela in pravila ali ne. Na te kršitve ne da levo krilo nič, dokler se ne doženejo in ne konstatirajo. Članstvo dobi te podatke lahko na konvenciji. Zaradi tega želi levo krilo, da bi se stvar rešila potom referendumu, ne pa na konvenciji.

“Levo krilo čuti, da je na konvenciji igra zanj izgubljena; to je vzrok mrzlične agitacije s telegrami, da bi se vse to rešilo s splošnim glasovanjem.

“Ali bodo organizacije — pravi letak nadalje — ki ne marajo stranke izročiti samozvani “dikta-

turi proletariata, “diktaturi, ki je ni izbrala stranka, in ki pravi, da moraš imeti belo karto, preden si sposoben, da dobiš kakšno mesto v stranki, — ali bodo te organizacije podpirale tako samozvano “diktaturo proletariata?” — Upamo, da ne.

“Vaša naloga je sedaj, da izvolite za konvencijo delegata, kinaj pregledajo dokaze, zaradi katerih je eksekutiva izrekla suspenzije. Le na ta način je mogoče, da se zadeva suspenzije reši pravilno in razumno.”

Drug letak je bil izdan dne 20. junija z naslovom “LEVO KRILLO IN POLITIČNA AKCIJA”. Iz njega povzamem sledeče:

“Klub vsemu zatajevanju se vendar kaže, da ni levo krilo tako složno, kar se tiče potrebe politične akcije, dasi želi v socialistični stranki diktaturo. Njegov manifest je zgled nizkotnega spisa, ki obsega velikansko množino nasprotujočih si nazorov. Namen manifesta je združiti sindikaliste, ki odločno odklanjajo vsako politično akcijo in vsako stranko delavskega značaja, nadalje take, ki se poslužujejo politične kampanje le kot prižnice, da dobe mase okrog sebe; potem takih, ki hočejo pošiljati v zakonodaje izvoljene zastopnike z namenom, da zahtevajo v njih kapitulacijo kapitalističnega razreda — in celo zbirko drugih nesoglasnih nazorov.

“Stranki je predložilo “Levo krilo” kot posebna organizacija manifest, ki ni bil rezultat nikakršnega referenduma ali konvencije strankinih članov. Pred strankino članstvo je prišel ta dokument kot popolnoma dovršeno delo. Naravno je torej, da ga ni mogla stranka nič bolj in nič manj uvažati, kakor če bi bil prišel iz urada A. F. L. ali pa od I. W. W. Strankinemu članstvu se je reklo, da ni manifest duševna lastnina stranke, ampak levega krila, dasi so isti elementi zahtevali, da naj ga stranka sprejme za svoj program.

Ko je prišlo tako daleč, da so člani na klubovih sejah razpravljali o Manifestu, ni bilo dopuščeno razpravljati od točke do točke. Pravili so, da je dokument tako dovršen, da ne potrebuje niti najmanjše izpremembe. Pogoltniti je bilo treba vse, ali pa nič. Izvzeti so bili seveda klubi, ki so se že popolnoma izrekli za “levo krilo.” Ti so pač smeli izpreminjati in dodajati. Tako so izpreminjali ta dokument v Bostonu, Clevelandu in New Yorku. “Levo krilo” lahko poljubno ravna s tem sakrosanktnim dokumentom, ne tako socialistična stranka. Po menju “levega krila”, je stranka abdicirala z vsemi funkcijami, čim se je organiziralo “levo krilo!”

Poleg tega pridejo v poštev še druge važne reči. Iz poročila, ki ga prinaša clevelandski “Socialist” z dne 31. maja, je razvidno, da se “levičarji” na neki seji niso mogli zediniti glede postavljanja kandidatov za volilno kampanjo, to je, če se sploh izplača postavljati kandidate za izvrševalne urade poleg postavodajnih. Debate o teh vprašanjih so trajale čez pol dne. Ako je “levo krilo” v resnici za politično akcijo, kakor se dela, da je, čemu po-

tem tako dolge debate o rečeh, ki so političnim socialistom jasne?

Po daljši debati in raznih stavljenih predlogih, obsegajočih modificirano udeležitev pri politični akciji za eksekutivne urade, pa do predlogov in dodatkov, da se "levo krilo" vzdrži vsake politične akcije — kar jasno karakterizira pravi namen "levega krila", — se je završila seja brez uspeha. Da pridejo do zaključka, so sklicali ponovno sejo, in na tej seji so si postavili nalogo, da rešijo sledeči dve propoziciji:

"Ali naj socialistična stranka nominira le enega kandidata, kar naj služi le za nekakšno merilo strankinega naraščanja?" in

"Ali naj stranka nominira kandidate za vse postavodaje in izvrševalne urade in izkoristi volilno kampanjo za sredstvo agresivne propagande in poučuje delavce o temeljnih načelih revolucionarnega socializma in izkoristi tudi postavodajna mesta za socialistično propagando?"

Vsa procedura "levih" v Clevelandu pokazuje nezaupanje v vsako politično organizacijo delavskega razreda. Nobenega dvoma ni, da je gotovo število članstva pripravljeno vsak čas popolnoma zavreči politično akcijo in na ta način kršiti strankina načela in pravila.

Organizacije, ki podpirajo akcijo "levega krila", podpirajo ljudi, ki nimajo nobene potrebe za politično akcijo. "Levo krilo" se bo z namenom, da dobi v stranki diktaturo, poslužilo vseh sredstev; pripravljeno bo pogaziti strankina načela, resolucije, in vse, kar se smatra za politično akcijo. Zadeva je jasna kot beli dan, in "levo krilo" doprinese stalno dokaze, ki kažejo njega prave namene."

• •

Socialistična stranka je danes razdeljena ne samo v dva krila, temveč v tri; to je "levo", "desno" in "center". "Levo krilo" je pretežno anarho-sindikalistično, in agitira na vse kriplje za Leninovo ali "tretjo" Internacionalo, ki ima sprejeti načelo diktature proletariata; za "desne" se smatrajo tisti, ki so idejno ali dejstveno podpirali vojno proti avtokraciji centralnih sil in stoje na stališču, da bo treba glede mednarodnih nalog in socialističnih proglasov, kakor tudi z ozirom na notranje razmere, marsikaj tako izpremeniti, da se bo vjemalo z duhom časa in potrebam, ali da ni treba zavreči druge Internacionale; "center" pa vstraja na stališču, da je bila st. lousiška protivojna resolucija all right, vsled česar ne zadenejo stranko očitki, ki prihajajo od levega krila, da ni ostala zvesta mednarodnim socialističnim načelom, kar se solidarnostnega nastopa tiče, ki je v zvezi z vojno. Kakor v desnem "krilu" vlada tudi v "centru" mnenje, da je treba glede konstituiranja bodoče Internacionale počakati, ne pa agitirati za Leninovo. To je bil tudi vzrok, da je sedanja eksekutiva izdala izjavo, v kateri trdi, da se poiskus obnovitve druge Internacionale s sklicanjem konference v Bernu ni posrečil, in da vsled tega tudi ameriška socialistična stranka ne more priznati te konference.

Toda kakor ne priznava "levo krilo" "desnih" za prave revolucionarne socialiste, ampak jih krsti za "social patriote", tako tudi ne priznava "centruma" za "prave" in "čiste" — revolucionarne socialiste. Da izpodbije "levo krilo" "centrumu" to oporo — to je da naj mu da st. lousiška protivojna resolucija, ki jo priznavajo še danes, certifikat "dobrih" socialistov, pravi "levo krilo", da se stališče st. lousiške protivojne platforme v stranki ni nikdar v praksi izvajalo, ampak da je bilo le camouflagé, stališče malomeščanskih pacifistov, in da ga ni strankina birokracija smatrala nikdar za resno.

"Levo krilo" ima v tem nekoliko prav. Toda vse to le potrjuje tisto, kar je "Proletarec" vedno ni vedno naglašal že ob času, ko se je vršila st. lousiška konvencija. Takrat so bile stvari v stranki glede taktičnih nazorov — ne samo glede taktičnih nazorov, ki so bili v zvezi z vojnim vprašanjem, ampak tudi glede političnih nazorov, ki so ostali v ozadju, in ki so morali priti s časom na površje, kaotične. Sedaj je jasno kakor beli dan, da so bili nameni za sprejetje protivojne platforme v St. Louisu, različni. Različni so bili za anarhosindikaliste, različni za Bergerja, različni zopet za pacifiste z malomeščansko ideologijo. Kaos, takrat vsled enotne protivojne misli skrit, a obsegajoč razne namene in cilje, prihaja sedaj v stranki vse vidnejše na površje.

Med iniciativnimi predlogi, ki krožijo na vse strani, je tudi eden, ki predpisuje, da pretrga stranka vsako zvezo z mednarodnim birojem ter se pridruži Leninovi Internacionali. Ker se je zadnje čase izvršilo — kakor poroča strankina eksekutiva — od strani "levega krila" mnogo volilnih defraudacij, je težko reči, če se bodo taki iniciativni predlogi vpoštevali.

Vsekakor vlada v ameriški socialistični stranki velika kriza, tako velika, da je zelo težko uginiti kakšen bo konec. Nekateri se zanašajo na izredno konvencijo, misleči, da reši spor, ki je nastal pod pritiskom "levega krila". Po našem mnenju je to slaba tolažba. Kakor razmere danes stoje, ne more prinesiti konvencija nič drugega, kakor to, kar "levo krilo" želi — strankin razkol.

Kako obsežen bo ta razkol, kiima slediti tem homatijam, in kateri elementi bodo sklepali kompromise, bo pokazala konvencija sama.

Drskar.

• •

"Znanje", glasilo jugoslavskega mednarodnog socialističkega Saveza, ki smo ga pred kratkim poklicali, naj pojasni, kaj je z njegovim "levim krilom", še vedno previdno in hinavsko molči.

Pri nas se nahaja korespondenca, iz katere je razvidno, da žele čitatelji "Znanja" izvedeti, zakaj je ameriška socialistična stranka odpovedala njihovi zvezi prostore na gl. stanu stranke.

Zakaj "Znanje", ki se je vedno širokoustilo s svojo revolucionarnostjo in socialistično "čistočo", ne informira svojih čitateljev o zadevi njihovega izključenja iz stranke? Tajništvo J. S. Z.

J. S. Z.

DRŽAVLJANSKE DOLŽNOSTI IN PRAVICE.

Sodr. J. K. piše tajništvu J. S. Z.:

V članku "Politična akcija ali direktna akcija", pravite med drugim sledeče: "Socialistične metode v dosego kontrole nad industrijo temelje na politični akciji delavstva. Proletariat se mora politično organizirati, osvojiti mora zakonodajne zbornice in s tem javne uprave občin, mest, dežel, držav in glavno ali zvezno upravo." In proti koncu članka stoji: "To je vzrok, da socialisti vedno zagovarjajo na prvem mestu politično akcijo in se odrekajo nasvetu, da se lahko vse doseže že danes z direktno akcijo iz delavnice. Iz tega pa sledi, da je dolžnost socialistov **navajati delavce, naj postanejo državljani, ker le tedaj, če postanejo državljani, šteje njih politična aktivnost res kaj.**" — V članku so navedene tudi druge poteškoče, ki čakajo delavstvo, predno doseže svoj cilj. Ampak te poteškoče meni ne belijo toliko glave, kakor tole: Vzeto na splošno, je ameriški industrijalni delavec vsled industrijalnih razmer izročen na milost in nemilost industrijalnim mogotcem, ki ga lahko odslove vsak čas od dela. Zlasti bo to tako dolgo, dokler se delavstvo bolje ne organizira v gosp. organizacijah. Državlanske dolžnosti pa zahtevajo, da mora biti državljani, ki se hoče vdeleževati volitev, predpisano dobo v deželi, mestu in okraju, kjer izvršuje tozadevne državljanske pravice in dolžnosti. Toda kako naj živi poprečen delavec, čigar življenje je odvisno od industrijalnih mogotcev, — in takih je v Zed. državah na milijone — toliko časa v kraju, kolikor zahtevajo državni predpisi, če hoče, da bo njegov glas vpoštevan? Izgleda, da bo treba pred vsem temeljito preurediti državljanske pravice, sicer bo imel politični boj za splošno delavstvo bolj sekundarni pomen. Ali ni tako?

Odgovor:

Vse to, kar navajate, je res; ampak to ne pomeni da mora biti zaradi tega politična akcija za delavstvo sekundarnega pomena; ravno narobe je res: Pomnožiti jo mora, utrditi svoje organizacije in ustvariti iz članov čim več državljanov, da izpremene razmere, ki se tičejo državljanskih pravic in dolžnosti tako, da se bodo vjemale z industrijalnimi razmerami. Če se kapitalist zaveda, da razveljavlja s šikaniranjem delavcev državljanske pravice tistih, ki mu niso všeč, ko jih odpušča od dela, je dolžnost delavstva s svojim političnim pritiskom tako preurediti te pravice, da jih kapitalist z odpuščanjem od dela ne bo mogel razveljaviti, to je, da bo imel vsak državljani pravico voliti, ne glede na to, kako dolgo je v naselbini. Te pravice bi morale biti skupne in enake v vseh državah.

Pred kratkim je dobilo tajništvo J. S. Z. od "Study Methods of Americanization", pismo, v katerem dotični urad vprašuje, kaj mislimo o izboljšanju razmer, ki se tičejo tujemcev, da postanejo boljši amer. državljani. — Na to vprašanje je tajništvo odgovorilo sledeče:

"Z ozirom na državljanske pravice in dolžnosti je naše mnenje, da je treba te pravice tako preurediti, da jih bo vsak državljani laglje izvrševal; to je, da postanejo zvezne in v vseh državah enakoveljavne. Delavci, ki se vsled industrijalnih razmer selijo iz kraja v kraj, ne bi smeli vsled tega izgubiti svojih državljanskih pravic v izvrševanju svojih državljanskih nalog. Namesto časa, to je bivališča, naj bi bil vpeljan **certifikat dela**, na podlagi katerega naj bi se določalo, če je dotičnik dostopen v kraju, kjer se je naselil ali ne. Oboje — ročno in duševno delo naj bi služilo enako za podlago tozadevne dostopnosti v izvrševanju drž. pravic.

Ako bo ljudstvo razumelo svoje državljanske pravice, in ako bo imelo priliko vdeleževati se volitev ne glede na to, kako dolgo je posameznikovo bivanje v kraju, pred postavljeno, da je bil dotičnik gotov čas aktivno zaposlen bodisi pri ročnem ali duševnem delu, se bo mnogo bolj zanimal za politično akcijo. Dominiranje sedaj dobro organiziranih "političnih bosov", bo izginilo, in z njim bo izginila tudi ideja I. W. W., da je politična akcija dobra le za tiste, ki posedujejo in stoje na enem mestu, ne pa za tiste, ki so vsled gospodarskih razmer prisiljeni seliti se iz kraja v kraj, da se prežive, pa so jim vsled tega odvzete državljanske pravice, kar ima za posledico, da odklanjajo politično akcijo in jo pod to pretvezo zamenjujejo za "direktno".

V smislu takega načrta bi ameriško delavstvo lahko razvilo velikansko politično akcijo, katero bi morali gospodovalni razredi v Ameriki hočeš nočeš, vpoštevati.

Tajništvo J. S. Z.

Sthruters, O. — Slov. soc. klub št. 62 J. S. Z., je na svoji redni saji dne 8. junija odobril vse tri izjave eksekutive J. S. Z., sprejete na njeni seji dne 24. maja t. l.

Ignatz Slabe, tajnik.

Bonanza, Ark. — Na redni seji kluba št. 83. J. S. Z., smo razpravljali o izjavah eksekutive J. S. Z., katere je sprejela na konferenci sekcijjskih odborov dne 24. maja t. l. Po končani diskusiji je naš klub soglasno odobril vse tri izjave.

F. Gorenc, tajnik.

Aliquippa, Pa. — Klub št. 211, JSZ., je bil pozvan od gl. tajnika, da poda svoje mnenje o izjavah eksekutive JSZ., ki jih je sprejela na seji dne 24. maja. Ena teh izjav se bavi tudi s povratkom JSZ. k ASP. povdarja potrebo, da se tisti klubi, ki so pretrgali zvezo z JSZ. radi njenega odstopa od ASP., zopet pridružijo k JSZ. in da se priključijo potem skupno z vsemi klubi JSZ., kadar bodo razmere zato ugodne, k ASP.

Nič drugega se ni pričakovalo že izza časa lawrenške afere, kot so jo nekateri nazivali, da se povrne cela JSZ. nazaj k ASP. Razmere so sploh take, da je to najprimernejši izhod, kakor hitro se je videlo, da mirovna konferenca v Parizu vodi svoje diplomatsko delo tajno in ne vpoštevata 14 točk Wil-

sonovega mirovnega programa. Taka situacija nam nalaga dolžnost iskati stike za skupno delo, kajti le na ta način bomo mogli doseči uspehe.

Zapisnik lawrenške konference eksekutivi J. S. Z. v smislu pravil ni bil po volji in konferenčni zaključki so se smatrali za diktatorske od pennsylvanskih klubov napram JSZ.

Lawrenški konferenci ni bilo mogoče vpoštovati pravil JSZ. iz sledečih razlogov:

Na konferenci so bili navzoči v pretežni večini zastopniki neaktivnih klubov, kiso s svojimi asesmentu JSZ. zaostali od 5 do 7 mesecev. Ker smatra JSZ. take klube za neaktivne, bi po pravilih JSZ. ne imeli aktivne pravice na takih konferencah.

Navedimo slučaj bivšega aktivnega kluba št. 211, ki je bil tudi zastopan na tej konferenci in poluje že nad leto dni brez vsakih pravil JSZ. Svota za te je bila poslana tajništvu JSZ. dne 19. julija 1918. Torej kje se zavlačuje in diktira, ali od strani članstva, ali od vodstva?

(Od meseca junija prošlega leta so bila v veljavi stara pravila, katerih pa zveza ni imela več v zalogi. Od takrat pa stara pravila tudi niso bila v popolni veljavi, ker se je zveza razdelila v avtonomne sekcije. Dotični dodatki k pravilom so bili objavljeni v Proletarcu za časa, ko se je vršilo glasovanje o razpodelitvi JSZ. v sekcije. Op. taj. JSZ.)

Nepoznanje pravil ne opravičuje nikogar.

Odstop JSZ. od ASP., katerega je podvzela springfieldska konferenca, odobravamo iz razlogov, ker se je s tem zavzel korak za delo v naših narodnih vprašanjih in ker je bilo svetovno klanje na svojem višku. Tukaj so nam slike ciljev narodnosti in mednarodnosti (?) Kot že rečeno, nismo proti koraku, ki ga je zavzela JSZ. z odstopom od stranke, ne odobravamo pa načina, s katerim se je izvedel odstop. Vpoštovati bi se moralo glasovanje in pravila J. S. Z.

Gl. odbor J. S. Z. je podal na seji dne 24. maja izjavo, v kateri se bavi s povratkom klubov, ki so pretrgali stike z JSZ. O teh izjavah je razpravljalo tudi članstvo kluba št. 211 in zaključilo sledeče: Kot je razvidno iz izjav, sprejetih na eksekutivni seji dne 24. maja, kakor tudi iz obvestila tajništva JSZ., se bodo vsled gotovih okolščin zavzeli koraki za razpravo o zopetni pridružitvi J. S. Z. k A. S. P. Podpisani člani kluba št. 211 odobravamo izjave in korake JSZ., da se slednja ob prvi ugodni priliki vrne v ASP. Obenem izjavljamo, da kakor hitro opazimo, da JSZ. zavlačuje povratek k stranki brez tehničnih vzrokov, pretrga klub št. 211 vsako zvezo v poslovanju z JSZ. Izjavo gl. odbora JSZ., sprejeto na seji dne 24. maja, podpiramo le v toliko, kolikor je razvidno iz razprave seje našega kluba. Naše stališče potrdimo s podpisi, kot slede:

Geo. Smrekar, Frank Rome, Anton Groznik in Anton Selan. Bartel Yerant, tajnik.

Detroit, Mich.

Drugovi!

Vsled havsa, koji je nastupijo u medjunarodnom socijal. pokretu celoga sveta, početkom medju-

narodnega pokolja u ratu, naravna je posledica, da je jednak havs nastupio i u Jug. Soc. pokretu u Americi te i u našem samome Savezu, odnosno bivšoj zajedničkoj organizaciji J. S. Saveza, koji je doprinio njegovom raskolu, odnosno rasejpu. No nije nam ovoga puta namera, da poglavito o tom rasejepu i njegovim posledicama govorimo; to ćemo ostaviti za drugi put.

Sada nam je namera, da objavimo neke zaključke sa naših zajedničkih sednica.

Naše organizacije broj 212 sa Clairpointa i broj 210 sa Ferry obdržale su zajedničku sednicu na Clairpoint St. u nedelju 15. juna o. g. na kojoj su se čitale i o njima razpravljalo, članstvu poznate izjave egsekutive J. S. Saveza.

Prva rezolucija beše pročitana, koja se bavi sa pitanjem ponovnog pristupa A. S. P. Ista rezolucija u sebi sadrži inicijativu, koja preporučuje članstvu, da sačeka konvenciju A. S. P. te nakon iste se učine potrebni koraci o pripajanju. Naše su organizacije tu rezoluciju **jednoglasno** usvojile i mi se sa istom složemo, tim više, jer znamo da A. S. P. stoji podvojena na dva nejednaka taktička mišljenja i svi su izgledi, da će na konvenciji biti rezultat raseep u dva krila, levo i desno. Stoga posle konvencije mi držimo, da ćemo imati bolju priliku proučiti i jednu i drugu stranu te prema tome i svoje držanje odrediti.

Druga rezolucija se bavi oslobodjenjem političkih krivaca, koji su osudjeni tokom ustanovljenih iznimnih ratnih mera, na osnovu čega se sudovi strogo drže protivu ljudi, koji su vodili borbu protiv krvavog pokolja čovečanstva a za međjunarodni mir.

I sa ovom kao i sa prvom rezolucijom se članstvo obadviiju organizacija **jednoglasno** složemo, samo primećuje na izraz unešen u rezoluciju "Amnestija" (pomilovanje), da naše organizacije drže, da socijalisti ne traže milosti od buržoaskog suda i vlade, već stavljaju svoje apsolutno opravdane zahteve. Stoga u rezoluciji ne bi imalo mesta reči "amnestija" već **zahtjev**.

Što se pak tiče treće rezolucije, naše obadve organizacije se doslovce slažu bez primetbe, tim više što sama sadržina rezolucije odriče mirovnoj konferenci kompetenciju rešavanja međjunarodnih sporova, jer na toj konferenci zasjedava diplomacija staroga kova i nesavremene škole i jer je konferenca prekršila demokratsko načelo "**samoopredeljenja naroda**", bes koga nema i nemože biti demokracije u svetu, tim više pre tragičnost stare diplomacije mora uslediti što se zasedajuć na konferenci diplomati ne zauzimaju, da reše društvene sporove sa ekonomskoga stanovišta, već silom hoće da uslove ekonomsko ropstvo nejačega, zbog čega takov mir nemože biti dugovečan.

Drugovi! — Kao što vidite, mi se u glavnome složemo sa gore pomenutim izjavama upravnog odbora J. S. Saveza, zbog čega apeliramo i na ostale organizacije našega saveza, da se i one složemo. A po održanoj konvenciji A. S. P. ćemo povesti diskusiju o pripajanju sa partijom, a dotle neka svaka

organizacija i svaki član našega pokreta radi na što jačoj i intenzivnejši socijalističkoj propagandi, na prikupljanju novih boraca u naš savez, na što večem proširenju naše štampe i literature, a tim večje i klasne svesti jugoslavenskih proleterov u Americi. S toga, drugovi, napred na posao; naša borba mora da napreduje, naša propaganda za ukinućem prava privatnog vlasništva i najamnog ropstva treba da je jača nego ikada pre. Naš glas i solidarnost treba da se pojača, zato napred na posao! Da živi socijalizam, da živi radni narod! Dole sa kapitalizmom.

Za organizaciju 212.:

(Pečat)

Mihailo Zganjanin.

Za org. 210:

(Pečat)

N. Šestanovich.

REVOLUCIONARJI.

V Kokokoli ne govorimo drugoga, kakor o revolucijah. V vsaki gostilni v Bottle Beer Townu debatiramo le o preosnovi naše države potem, kadar vržemo sedanjo vlado. Vsakdo bo po revoluciji enakopraven. Vsaka hiša bo imela pravico variti svoje pivo in kuhati žganje. Nadležno policijo bomo odpravili. Ječe bomo spremenili v gostilne, kajti v mestih ni zanje več prostora, ker je že na vsakem vogalu gostilna. Vso državo bomo spremenili v eno veliko "bertijo", kjer bomo jedli, pili in peli. Delali bomo, kadar bomo hoteli in če bomo hoteli. Sicer pa, če bi hoteli delati, ne bi bili prišli v Kokokolo.

Imenujemo se "revolucionarni pacifisti", to pa zato, ker zahtevamo, da izvedejo revolucijo tisti, kateri mislijo, da vedo več kot mi. Oni pravijo, da kokokolska država še ni zrela za revolucijo, mi pa pravimo da je in zato zahtevamo revolucijo, ki pa jo morajo izvesti drugi, ker se mi ne damo postreljati. Mi hočemo živeti tudi po revoluciji, kajti potem se bo pravo življenje šele pričelo.

Iz Wine Valleja je prišel k nam Rok Modrost, ki nam je pridigal, da smo na napačnem potu, kar pa ni res. Če bi bilo, potem ne bi s tako lahkoto našli pota, ki vodijo v naše krčme. Pač pa je v zmoti Rok Modrost. S seboj je prinesel nekaj list, ki se mu pravi "Kapitalist" in ga nam je priporočal v naročitev. Roku smo pojasnili, da smo mi vse tisto, kar piše "Kapitalist" že davno pozabili. Sploh vemo toliko, da je za nas vsaka minuta, ki bi jo porabili za čitanje, izguba časa. Rok nas sili tudi v nekako organizacijo, kjer bi se poučili, kako se družabni sistem v Kokokoli lahko spremeni tudi brez krvave revolucije. O tem nočemo niti slišati. Čemu nam bo organizacija? Za jesti in piti se v nji tako nič ne dobi. Če je človek bolan, ne dobi nobene podpore, denar pa bi od nas vseeno ahtevali. Mi smo lahko revolucionarni pacifisti tudi brez organizacije. Mi zahtevamo revolucijo in pacifizem. Rok pravi, da smo sanjači, blebetači in ignoranti. Ker smo dobri ljudje, smo ga pustili živega oditi iz Bottle Beer Towna.

Kmalu po tistem, ko je odšel Rok Modrost, se je v naše mesto priklatil Leo Upor. Tudi on je ponujal za par srebrnih orlov na leto list, ki se mu pravi "Glasilo Upornikov". Tudi on nam je priporočal,

naj ustanovimo društvo "Pacifičnih Revolucionarjev". Odpravili smo enega preroka, pa se je priklatil drugi. Leo Upor je sicer sam revolucionar, toda zamerali smo mu, ker je dejal, da bomo morali revolucijo izvesti sami, česar pa se odločno branimo. Kokokolska vlada ima vojake, ječe, sodišča in vislice. Kadar bo vse to odpravljeno, bomo šele pričeli revolucijo. Povedali smo gospodu Uporu, da smo odločno za revolucijo, toda izvesti jo morajo drugi. Tudi smo mu kar najprijazneje povedali, da nam ni treba čitati "Glasila Upornikov", ker smo že sedaj uporniki. Organizacije, naj si bo take ali take, ne potrebujemo, ker se lahko o vseh važnih in nevažnih rečeh pogovorimo v gostilni pri Galu Brenti, ki je tudi sam upornik. Vsled slabega gospodarstva se je zadolžil, pa je postal pacifični revolucionar, kajti revolucija bo izbrisala vse dolge. Svoté, kate dolgujemo Brenti, bo pa dobil iz mestne blagajne po končani revoluciji. Mi imamo vse lepo preračunano, kako bomo uredili Bottle Beer Town; jezi nas le ta, da gospodje voditelji tako dolgo odlašajo z revolucijo.

V bližnjem mestu Soft Drink City so imeli zadnji teden prve skušnje za revolucijo, ki pa so se zelo slabo obnesle. Leo Upor trdi, da je temu vzrok preveliko število revolucionarnih pacifistov, ki so gledali skušnje upornikov izza varnega zavetja. Varok pa je ta, da je v Soft Drink Cityju preveč policistov in preveč prostora v ječah, kamor so vozili upornike. Zato smo na našem zadnjem sestanku pri Brenti sklenili poslati našim vodjem odločen poziv, naj odpravijo policijo, ječe in vislice, pa bomo mi, revolucionarni pacifisti sami izvedli revolucijo. Obenem bomo od njih zahtevali, naj nam ne pošiljajo agitatorjev, ki bi nam ponujali liste in nas silili v organizacijo. Za čitanje nimamo časa in bi nas Gal Brenta preveč pogrešal, če bi se ukvarjali s takimi rečmi. Sklenili smo, da se bomo tudi v bodoče upirali vsakemu poizkusu, bodisi od ene ali druge strani, spraviti naše upornike v kako organizacijo, pa naj ta organizacija stoji na podlagi krvave ali nekrvave revolucije. Vse te sklepe smo napravili tajno, ker se nočemo izpostavljati nevarnostim aretacije. Če voditelji naših sklepov ne bodo vpoštevali, jih bomo proglasili za izdajalce kokokolskega ljudstva.

Kozma Teleban.

Kakor armada v polju potrebuje tudi politična vojska svoje pionirje, da grade komunikacije in odstranjujejo zapreke.

Linčanje na jugu evete zopet kakor v najlepših časih divjaške justice. Ena "masna akcijska" sledi drugi in včasih poda kakšen guverner izjavo, da nima nobene moči, da bi preprečil tako tragedijo. Anarhizem se torej v gotovih slučajih lahko izvršuje, celo s primerno slovesnostjo, ne da bi se bilo treba bati zasledovanja in kazni. Pri tem se podla sodrga še ponaša s svojim amerikanstvom in nihče se ne najde, da bi ji z zadostno energijo zatrobil v ušesa resnico, da ponižuje s svojo bestijalnostjo Ameriko pred vsem civiliziranim svetom.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prosi pošliati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Ekspresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma zaznajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Slovan, Pa. — Društvo Slovan, št. 50, SDPZ. je na svoji redni mesečni seji dne 15. junija vzelo v pretes vse razprave in iniciativne predloge zadnjega časa, ki pridejo, ali pa so na splošnem glasovanju. Naše društvo je odločno proti akcijam, ki gredo za tem, da naša organizacija ustanovi lastno glasilo. Prihodnja konvencija je pred durmi in raditega je sedaj nesmiseln vsak korak, ki stremi za ustanovitvi lastnega glasila s pomočjo splošnega glasovanja.

Ni še dolgo tega, ko smo odvrgli glasilo G. N. in proglasili Proletarca za glasilo SDPZ., sedaj pa zopet s tem niste zadovoljni.

Članstvu polagamo v razmišljenje fakt, da bodo pretekli meseci, predno bo končano glasovanje in da bodo potem, če izpade glasovanje ugodno za ustanovitev lastnega glasila, vzele tudi priprave za

izdajanje lista precej časa. Vse to pa bo združeno z velikimi stroški. Predno pa bodo priprave končane, bo tu že naša konvencija. Ker je stvar taka, ali ne bi bila bolje, ako prepustimo zadevo lastnega glasila v sklepanje konvenciji? Mnenje našega društva je, da se priporoči članstvu, naj se zadeva prepusti v odločitev konvenciji, ker se nam zdi nesmiselno zapravljati težko prisluženi denar, ki ga prispeva članstvo v zvezino blagajno.

Našemu društvu se zdi krivična točka naših pravil na strani 17—18, ki določa, da se mora društvo, ki šteje manj kot 50 članov, združiti z drugim društvom, ako hoče imeti pravico voliti in poslati delegata na konvencijo. Taka društva imajo tudi pravico pooblastiti delegata kakega drugega društva, da zastopa interese prizadetega društva na konvenciji. Nam se to ne zdi umestno. Vsak delegat ima samo en glas in pooblastila raznih društev ne izpremenijo tega fakta. Večja društva, ki imajo po pravilih pravico do delegata, bodo zastopana na konvenciji, medtem ko manjša ne bodo imela te priložnosti. SDPZ. ima 154 krajevnih društev in izmed teh devetdeset društev po pravilih nima pravico poslati delegate na konvencijo. Na ta način je več kot polovici članstva takorekoč odvzeto direktno zastopstvo na konvenciji.

Mi priporočamo prizadetim društvom, naj podvzamejo akcijo, da se sedanja točka pravil glede pravice društev do delegatov spremeni toliko, da bo vsako društvo opravičeno voliti svojega delegata. Vsako društvo pa bi moralo samo plačati dnevnice delegatu. Ta zadeva je za članstvo te organizacije tako važna, da bi ji morali posvetiti več pozornosti sedaj, ko je še čas, da se popravi. Zahtevajmo enake pravice za vsa društva.

Mike Klenovšek, pred.; Anton Jerman, tajnik; John Pirih, blagajnik.

UTRINKI.

V soboto je bil podpisan mir z Nemčijo. To je bilo zaključno poglavje dolge povesti, ki ni tekla popolnoma gladko. Nekateri faktorji v zavezniških krogih so Nemcem hudo zamerili, da so se obotavljali s podpisom, zahtevali razne izpremembe v mirovni pogodbi in nekolikokrat prosili za podaljšanje roka, da bi mogli nekatere točke natančneje preštudirati in se še posvetovati s svojo vlado. Ta zamera, če ni bila le teatralna, je bila komična. Nihče ne dvomi, da so pogoji miru za Nemčijo zelo težki; to priznavajo navsezadnje tudi zavezniški voditelji, ki jih imenujejo stroge, četudi ozaljšujejo to z dodatkom, da so potrebni in pravični. O tem so mnenja lahko različna. Fakt je, da so težki, in vsled tega je več kot umevno, da so Nemci na vse načine skušali doseči kakšno olajšavo. In njeni zastopniki so se enostavno trudili, da store za svojo domovino najboljše, kar morejo. Tako prizadevanje bi n. pr. Clemenceau pri Francozih gotovo imenoval plemenito. Naposled ne bi bilo treba nič drugega, kakor da se spomni, kako je sam postopal na mirovni kon-

ferenci. Ni li se tudi on trudil, da doseže, kar je bilo po njegovem mnenju najboljše za Francijo? Tudi zaradi njegovih zahtev se je delo konference zadržalo. Tako je bilo z italijanskimi, tako z angleškimi, tako z japonskimi postulati. Če bi navaden, neizobražen človek zameril nasprotniku to, kar dela sam, bi mu kmalu kdo zagodel, da je nedosleden, ali pa bi mu celo korenito vrgel kakšnega tepeca v obraz. Od visokih diplomatov bi se lahko pričakovalo več razsodnosti. Nemški delegati so imeli predvsem dlžnosti napram svoji deželi in če so jih po svoji moči skušali izpolniti, nam je razumljivo, da so jim zavezniki zaradi svojih interesov hoteli preprečiti to; nikakor pa ne more to biti predmet opravičene zamere ali očitkov.

Podpis mirovne pogodbe z Nemčijo se ni izvršil tako popolnoma gladko, kakor je bilo soditi po prvih telegramih. Kitajski delegati sploh niso bili navzoči pri ceremoniji. General Jan Christian Smuto, ki je zastopal južno Afriko, je podpisal pogodbo s protestom. Ugovarjal je nekaterim teritorialnim pogojem in naglašal, da se določene odškodnine ne morejo sprejeti brez velike nevarnosti za obnovitev evropske industrije. Nemški delegatje pa so bili užaljeni, ker je bila ceremonija tako aranžirana, da so imeli vstop skozi druga vrata, kakor zastopniki zavezniških dežel. Vsled tega niso pri vstopu dobili vojaškega pozdrava kakor ostali delegati, ker je bila častna straža postavljena na drugi strani.

To je etiketa, formalnost. In za nas nima vsa tradicionalna etiketa posebno visoke cene. Užaljenost nemških delegatov je pa vendar razumljiva. V Versailles so prišli, da podpišejo mir, torej tisti akt, ki napravi vojni definitivni konec. Če je vojna končana, niso več sovražniki. In tedaj je naravno, da se ne postopa žaljivo z njimi. Neprijazno ravnanje ni bilo iz nobenega razloga potrebno, in zato se ne more imenovati modro.

Predsednik Wilson apelira na Ameriko, da naj ratificira mirovno pogodbo brez izpremembe. Določbe o ligi narodov so sestaven del te pogodbe, in da se izpolni Wilsonova želja, bi se tudi ta dogovor moral sprejeti neizpremenjen. Doslej je pa odprto vprašanje, ali se zgodi tako ali ne. Ratificiranje pogodbe je odvisno od senata. V tej zbornici imajo republikanci večino. Med njimi je ostra opozicija deloma proti ligi narodov sploh, deloma proti posameznim določbam njenih pravil. Tudi z nekaterimi drugimi mirovnimi pogoji ne soglašajo vsi senatorji. Pridružila pa se je še neka druga komplikacija, ki žene demokrate naravnost v obup. Irsko vprašanje je prišlo v Washington.

Profesor de Valera, predsednik irske republike, ki je doslej pač še problematična, je v Zedinjenih državah in vodi tukaj propagando za priznanje irske neodvisnosti. Irce imajo v Ameriki precej vpliva. Njih glasovi štejejo pri marsikaterih volitvah. Nič čudnega ni torej, da so našli zagovornike v senatu, ki so izdelali resolucijo, zahtevajočo priznanje irske neodvisnosti. Navzočnost "predsednika

republike" še bolj poživlja Irce in če bodo uspehi njegove agitacije taki, kakor kaže začetek, bodo Irce politično reprezentirali kompaktno maso, na katero se bodo kandidati in volilni kapitani zelo ozirali. Demokratje so v zadregi. Če glasujejo za irsko resolucijo, nebo prav, če glasujejo proti njej, ne bo prav. Sprejem irske resolucije pomeni izpremembo mirovne pogodbe in tega neželi Wilson. Glasovanje proti resoluciji pomeni izgubo irskih glasov, in tega se boje tisti, ki mislijo zopet kandidirati. Po časopisih govore gospodje naravnost o nesreči...

Nesreča pa je, da imajo gospodje tako malo lastnega prepričanja in uravnavajo svoje glasovanje vedno po tem, kaj jim more koristiti in kaj ne. Če bi bilo malo bolj možati, bi vzeli resolucijo v roko, jo preštudirali, se vprašali, ali je pravična ali ne, in to bi jim tudi povedalo, kako naj glasujejo. In nič jim ne bi bilo treba obupavati.

Kitajski delegati se niso udeležili ceremonije podpisovanja miru v Versaillesu, ker jim ni bilo dovoljeno, da bi dodali svojim podpisom opazko, s katero bi označili svoje stališče glede na določbe o Šantungu. Kakor je znano, je mirovna konferenca dovolila, da dobi Šantung Japonska, dasi je to del kitajskega teritorija. Kitajci so povsod burno protestirali zoper to določbo. Kitajska mirovna delegacija se je trudila, da bi prepričala konferenco o krivici njenega sklepa. Da bi vsaj za bodočnost zavarovala pravice svoje dežele, je hotela podpisati mirovno pogodbo s primerno opazko. Toda rečeno ji je bilo, da to ne gre, temveč da lahko poda posebno izjavo po podpisu. To se je kitajskim delegatom zdelo neumestno, in stvar je gotovo razumljiva. Podpisati kakšno pogodbo brez opombe se pravi sprejeti jo. Če bi Kitajci to storili, pa potem izdali protest bi se jim kaj lahko očitala neodkritosrčnost. In nabrže bi se res kdo našel, če že ne drugod, pa na Japonskem, ki bi jih počastil z očitkom, da so snedli svojo besedo. Kitajci torej niso podpisali, pač pa so izdali izjavo, s katero predlagajo svojo zadevo sodbi sveta.

Če se javljajo že pri podpisu miru take disonance, je treba velik kup optimizma, da se verjame v večnost tega miru.

Nemški oficirji zapuščajo armado, kakor pripovedujejo poročila iz Berlina. Za vzrok se naviha podpis mirovne pogodbe, proti kateri so militaristično protestirali. Najbolj jih peče točka, ki zahteva izročitev bivšega kajzerja, da pride pred sodišče. To smatrajo za nečastno, za skrajno ponižanje, za pljunek v obraz. Kakor je znano, je bil tudi Scheidemann nasproten podpisu mirovne pogodbe in je resigniral, ko je bilo sklenjeno nasprotno. Korespondent Ben Hecht pripoveduje sedaj o nekaterih zanimivih rečeh, ki jih je v zvezi s tem opazil v Berlinu. Hotel je govoriti z obrambnim ministrom Noskem, pa ni mogel priti do njega; na polj milje naokrog je bilo vse zabarikadirano in zavarovano z vojaštvom in s topovi. Noske pa je bil nedostopen, ker je ves dan konferiral z vojaškimi poveljniki.

Eden izmed njegovih zaupnikov je pa pravil, koliko najboljših generalov, polkovnikov, stotnikov ita. je že zapustilo armado ter dejal približno, da bo vse hudič vzel, če pojde tako dalje. Na Hechtovo opazko, da vendar ne more biti tako hudo, češ da je vlada večinskih socialistov prišla do moči na podlagi večine glasov nemškega naroda, je dobil odgovor, da je bilo to že davno in da ni imela Scheidemann-Ebertova vlada pet mesecev nobene druge podpore kakor oficirsko; Scheidemann je to dobro vedel in zato je demisioniral, ko je spoznal, da je vsled podpisa miru tudi ta podpora v nevarnosti. Mož, s katerim je dopisnik govoril, je bil ves obupan, češ Nemčija bo izročena boljševizmu; najprej baje pride Haase z neodvisnimi socialisti, za njimi pa boljševiki.

Da bi bilo za Nemčijo najbolje, če bi res prišli neodvisni socialisti na krmilo, ki znajo ostati trezni, pa vendar dosledni in jim je socializem resen cilj, je zelo lahko razumeti; če se pa ne bodo mogli držati protim spartakoveem, kar vendar še ni tako pribito, bodo tega največ krivi Scheidemannovci, ki v velikemu delu mase vzeli vsako zaupanje v razumna sredstva. Scheidemannova vlada je v začetku imela priliko, da dobi podporo neodvisnih socialistov; spojila se je pa rajša z militaristi in sedaj mora pripisati posledice sama sebi.

Zedinjene Države so v pondeljek o polnoči postale suhe. Četudi ni dvoma, da ima vprašanje pro-

hibicije svojo važnost, je vendar značilno, da more taka reč zbuditi neprimerno več zanimanja, kakor neštete stokrat važnejše reči bodisi na političnem, gospodarskem ali kateremkoli področju. Cele strani so časopisi zadnje dni posvečali tej stvari; v celih kolonah se je razglabalo, kako se bo še zadnje noč pilo, koliko miz je bilo naprej naročenih po veliki hotelih in restavracijah, kakšne priprave je delala protisalonska liga in koliko slavne pijanosti se pričakuje to noč. V prohibiciji je nedvomno mnogo več, kakor obramba proti škodljivosti alkohola. Prohibicija v zakonodajstvu je na vsak način zgrešena in vse dosedanje izkušnje kažejo, da se z njo ne dosežejo tisti rezultati, za katerimi baje gredo prohibicionisti. Človek pa nazadnje tudi ne bi ugovarjal, da se napravi zaradi nje tak cirkus, če bi se opažalo enoko zanimanje, če že ne večje, pri resnejših in važnejših rečeh. Tudi to je znamenje, da bo treba še mnogo trdega dela, preden bo to ljudstvo politično dovolj zrelo, da bo znalo res same odločati o svoji usodi.

Mir z Nemčijo je podpisan. Cel kupček mirov nih vprašanj, med temi tudi jugoslovansko-italijansko je še v gosti megli. Nekoč s enam je zdelo, da so govorili o javni diplomaciji; pa to so morale biti le sanje.

Ženske trpe

na težko prenesljivih bolečinah vsled oslabelelost njih rahločutnega sistema. One potrebujejo toniko in zdravila za uravnanje, zdravilo ki naj olajša in prežene bolečine.

Severov Regulator

(Severa's Regulator) se pravilno imenuje "ženski prijatelj v boleznih" ker se vsebina tega zdravila pozna kot izvrstno sredstvo vsebujoče toniko katera deluje na bolnih organih. Takoj ob pričetku boleznih se priporoča uporaba tega zdravila vsem bolehačim ženskam, posebno za ženske bolezni. Cena je \$1.25 in davek 5 centov.

Prebavna tonika je potrebna vživati še poleg drugega zdravila in Severov Življenski Balzam (Severa's Balsam of Life) je poznan kot tako pomožno sredstvo pri raznih boleznih. Njega glavno naloga je vrediti vaš prebavni del telesa in dajati moč životu. Cena je 85 centov in davek 4 cente.

Izpiranje se večkrat priporoča pri raznih boleznih, kjer so prizadete membrane kože, v takih slučajih se poslužite Severovega Antiseptol (Severa's Antiseptol) katerega pridenete v vodo, namizno žlico na vsak kvort vode, katero ste zavreli in jo potem ohladili kar je pravilno za izpiranje. Cena je 35 centov in 2 centa davek.

Severova zdravila se prodavajo povsod v lekarnah. Vedno zahtevajte Severova zdravila, ne jemljite drugih mesto teh. Ako vam ni mogoče teh dobiti v vaši okoliici, pošljite vaše naročila nam, priložite pravilno svoto s davkom.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA.

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okoli pa na 6033 St. Clair ave.

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE JEDNOTE.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Severova zdravila yzdržujejo
zdravje v družinah.

Komfort za noge.

Ako so Vam ranjene noge ali se Vam pote ter na ta način povzročajo občutne bolečnine, ki žgo in ustvarjajo srbljenje, ako nabreknejo noge v čevljih in rane povzročajo pri hoji trpljenje, ne cagajte. Dobite pri Vašem lekarnarju

Severa's Foot Powder

(Severov Prašek za noge) in komfort za Vaše noge bo zagotovljen. To je prijeten prašek za noge. Malo posutega praška med prsti in na vrh ter podplatih vsako jutro in nekoliko v vsak čevlj ali nogovico povzroči čudeže. Cena 25 centi in 1c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Zdravilo za vse muskularne bolezni je

Pain-Expeller

neprekosljiv.

Pazite na znak SIDRO.

Po vseh lekarnah po 35c in 65c ali pa pišite na

F. AD. RICHTER & CO.,
326-330 Broadway, New York

Vsak Slovenec, ki je zmožen čitanja angleščine, bi si moral naročiti "The Profits of Religion", ki jasno osvetljuje razne verske sekte v službi kapitalizma. Ta knjiga je eno najboljših del te vrste v angleški književnosti. Cena ji je 60c. Spisal jo je Upton Sinclair. Za dva dolarja vam pošljemo gori omenjeno knjigo, brošuro "V novo deželo", knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" in "Kdo uničuje proizvajanje v malem". Naročila sprejema "Proletarec".

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v "Illirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas večje dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljte s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

NAPRAVITE VAŠO PIVO DOMA ZA 22c GALON.

To ni mehko pivo ali near beer, temveč pravo močno okusno in penasto pivo. Mi vam preskrbimo ekstrakt hmelja in malta "Victoria", s katerega si potem izdelate po našem navodilu izvrstno pivo. Cena ekstrakta za 14 galonov Lager pive je \$3.00, za Porter pivo \$1.00 več. Delati pivo doma in pošiljanje ekstrakta je dovoljeno. Pošljite denar in mi vam pošljemo poštine prosto blago.

VICTORIA SUPPLY CO.,
656 Morton Bldg., New York, N. Y.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebni zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

Mi pošiljamo denar v vse kraje Slovenje,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in

druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljave garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.